

Hvað höfum við lært?

Framleiðni og stöðugleiki

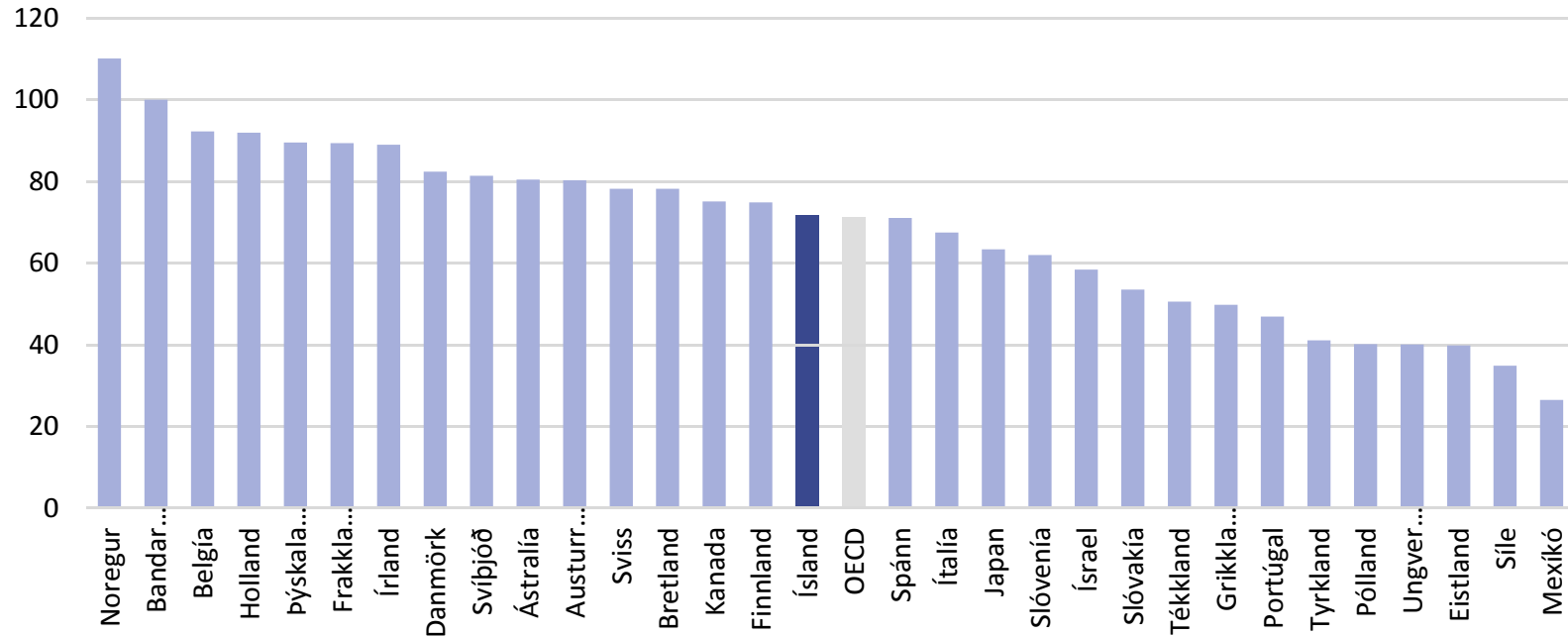
Samtök atvinnulífsins og Viðskiptaráð Íslands
16. september 2015

Framleiðni á Íslandi er lág og þarf að aukast

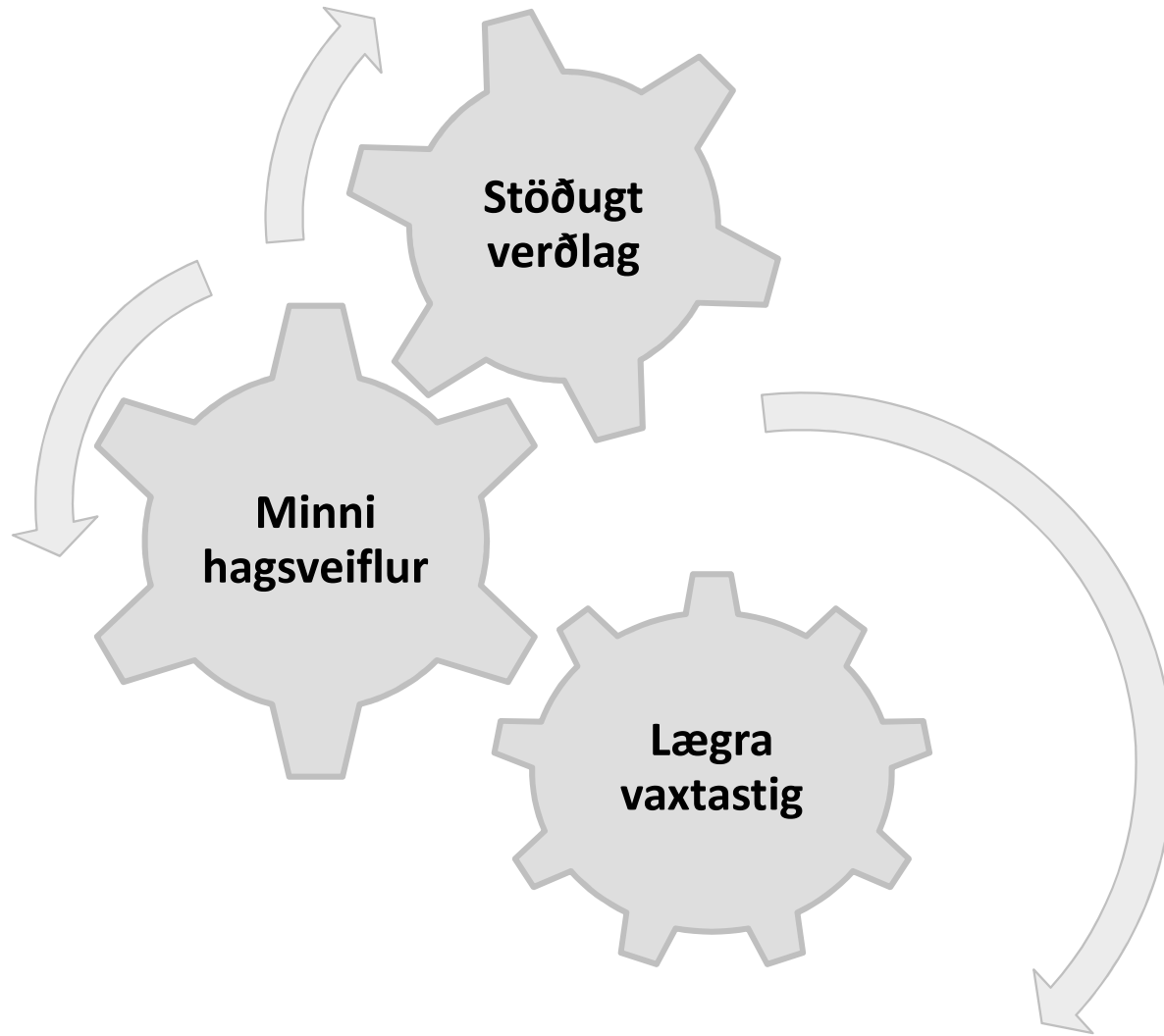
Undirstaða bættra lífskjara er aukin framleiðni. Til lengri tíma byggir kaupmáttur á betri nýtingu framleiðsluþátta en hér á landi er lág framleiðni afleiðing slakrar hagstjórnar.

Framleiðni vinnuafis í nokkrum ríkjum OECD

BNA= 100 og röð innan OECD

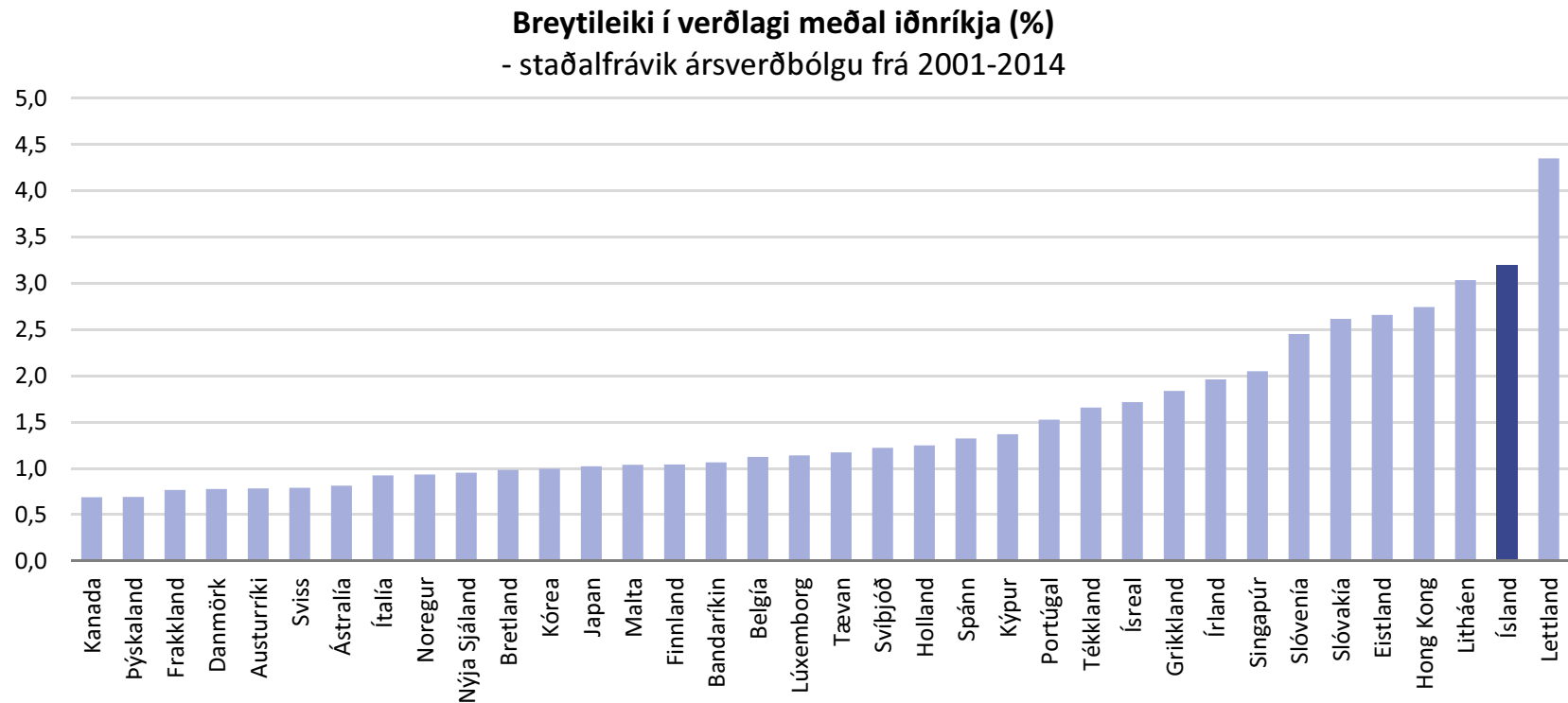

Til að auka framleiðni þarf stöðugleika og fyrirsjáanleika

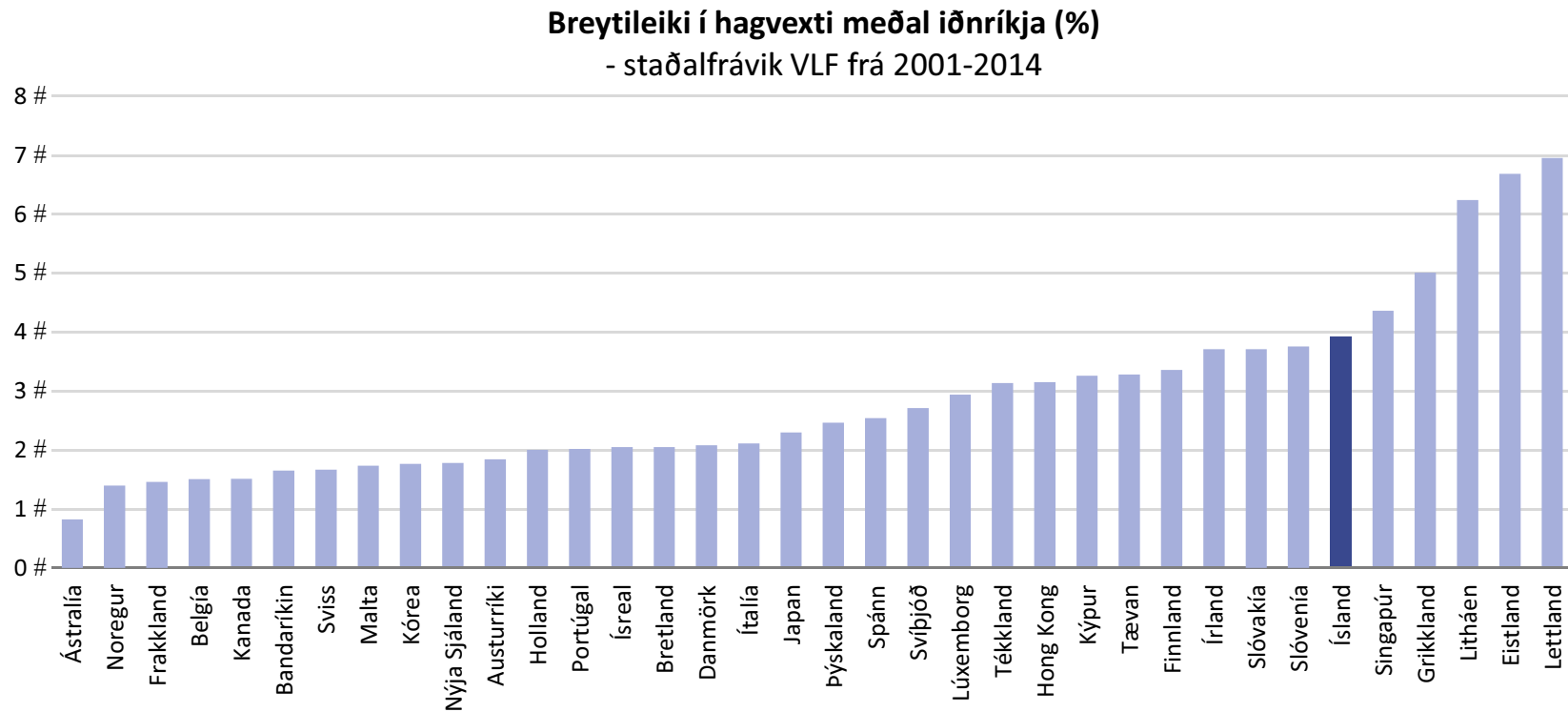
1. Breytileiki í verðlagi er nánast hvergi meiri

Frá upptöku verðbólgu markmiðs hér á landi hefur breytileiki í verðlagi nánast hvergi verið meira meðal iðnríkja.

2. Íslenska hagsveiflan, sveiflukenndari en flest iðnríki

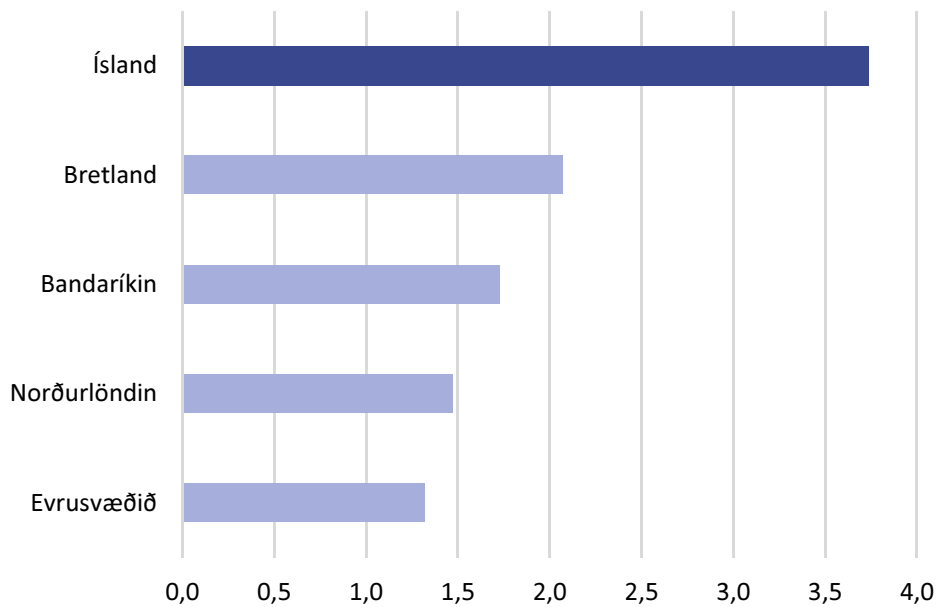
Breytileiki landsframleiðslu er mun meiri en það sem önnur ríki þurfa að glíma við.

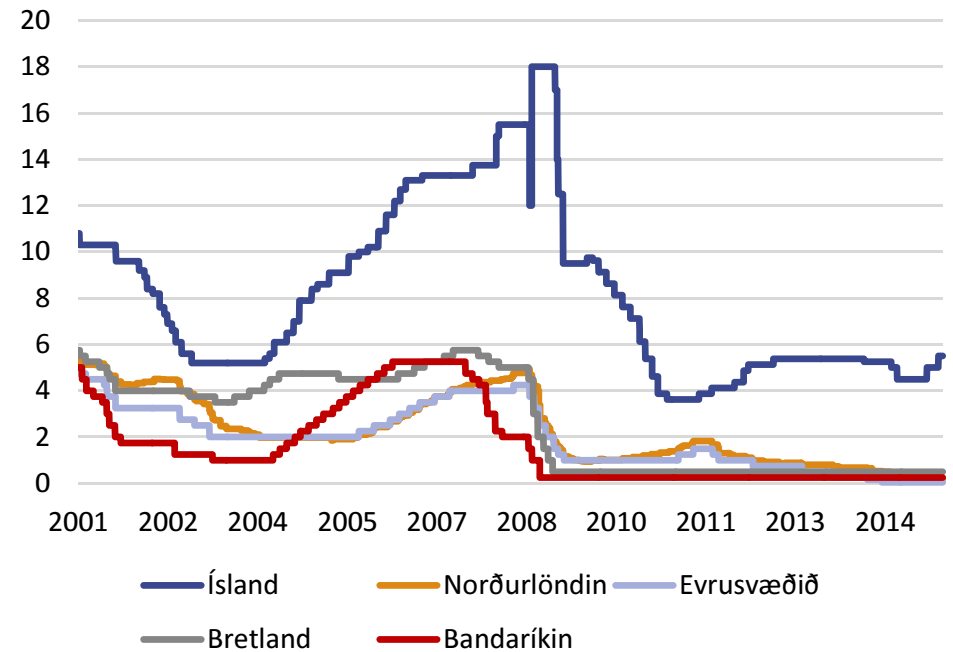
3. Vaxtastig er hærra og sveiflukenndara

Frá upptöku verðbólguþéttis hefur vaxtastigið haldist að meðaltali 6% hærra en í okkar viðskiptalöndum. Hátt vaxtastig helst jafnframt í hendur við auknar sveiflur á vaxtastiginu.

Breytileiki nafnstýrivaxta 2001-2015, %
-staðalfrávik stýrivaxta

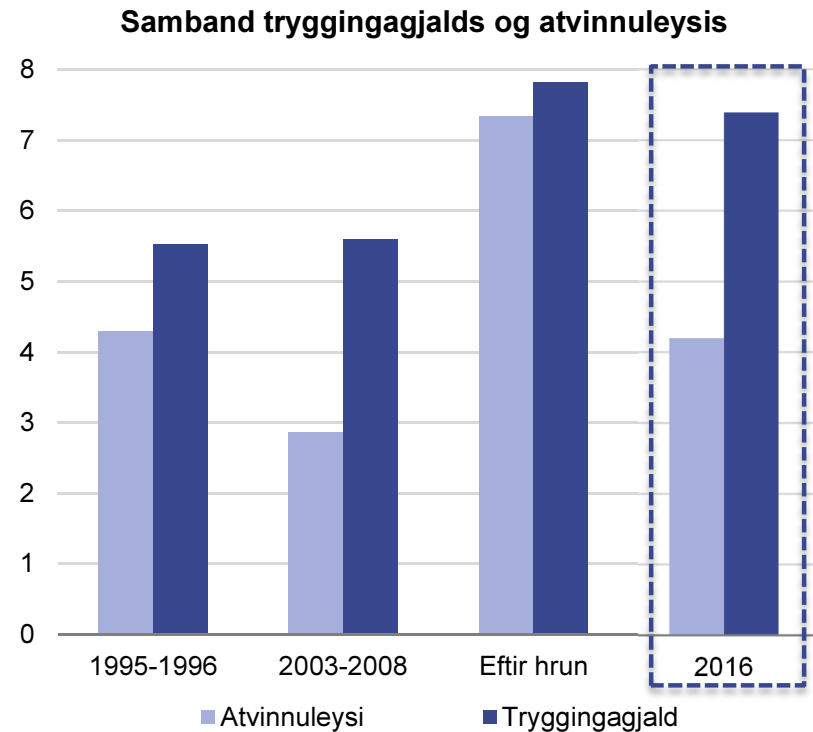
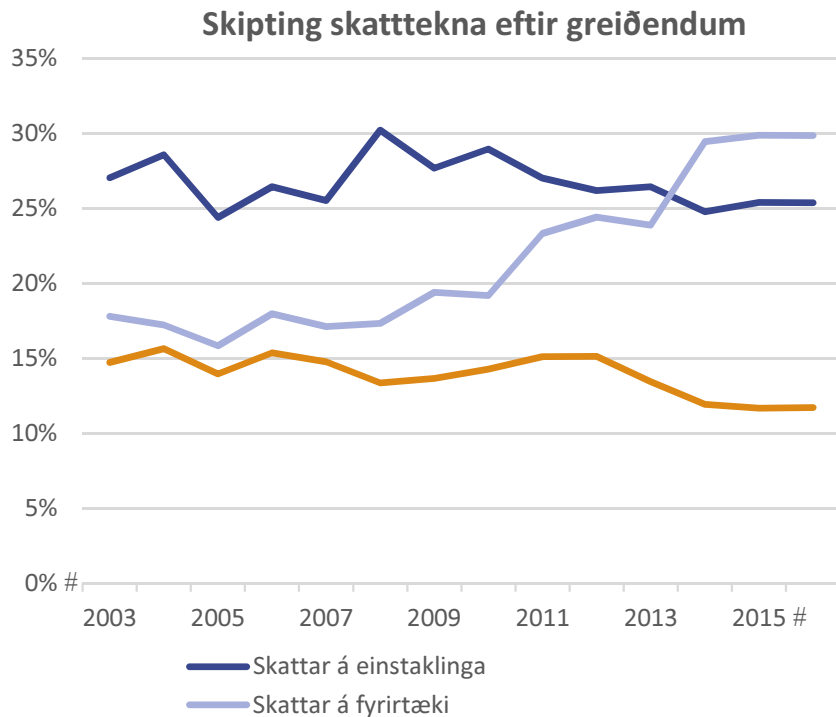
Nafnstýrivextir, %

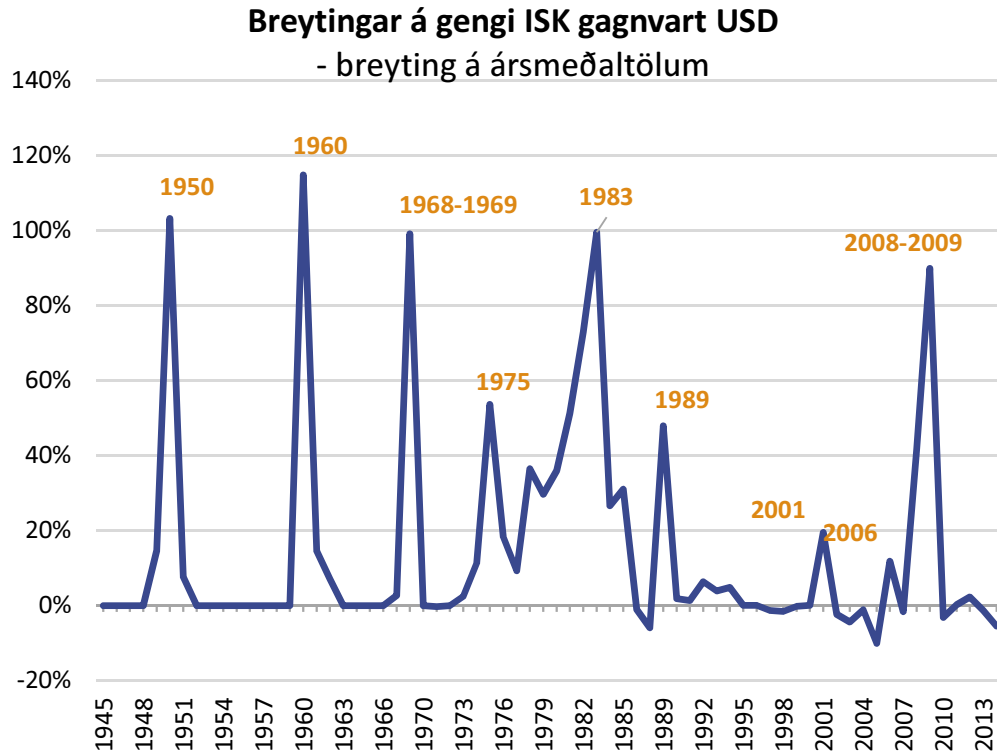
Stöðugra skattkerfi

Leiðin að hallalausum ríkisrekstri hefur ekki verið sársaukalaus og meginþungi hennar komið fram í formi nýrra skatta á atvinnulífið. Frá hruni hafa nýir skattar á fyrirtæki aukist um 82 ma.kr. þá er ekki tekið mið af áhrifum þrotabúa

- Tryggingargjaldið skilar árlega viðbótartekjum upp á 20 ma.kr.
- Bankaskattur án áhrifa þrotabúa skilar árlega viðbótartekjum upp á 20 ma.kr.
- Tekjuskattur lögaðila skilar árlega viðbótartekjum upp á 15-20 ma.kr.

Íslensk hagstjórn er hamfarasaga útflutningsgreina

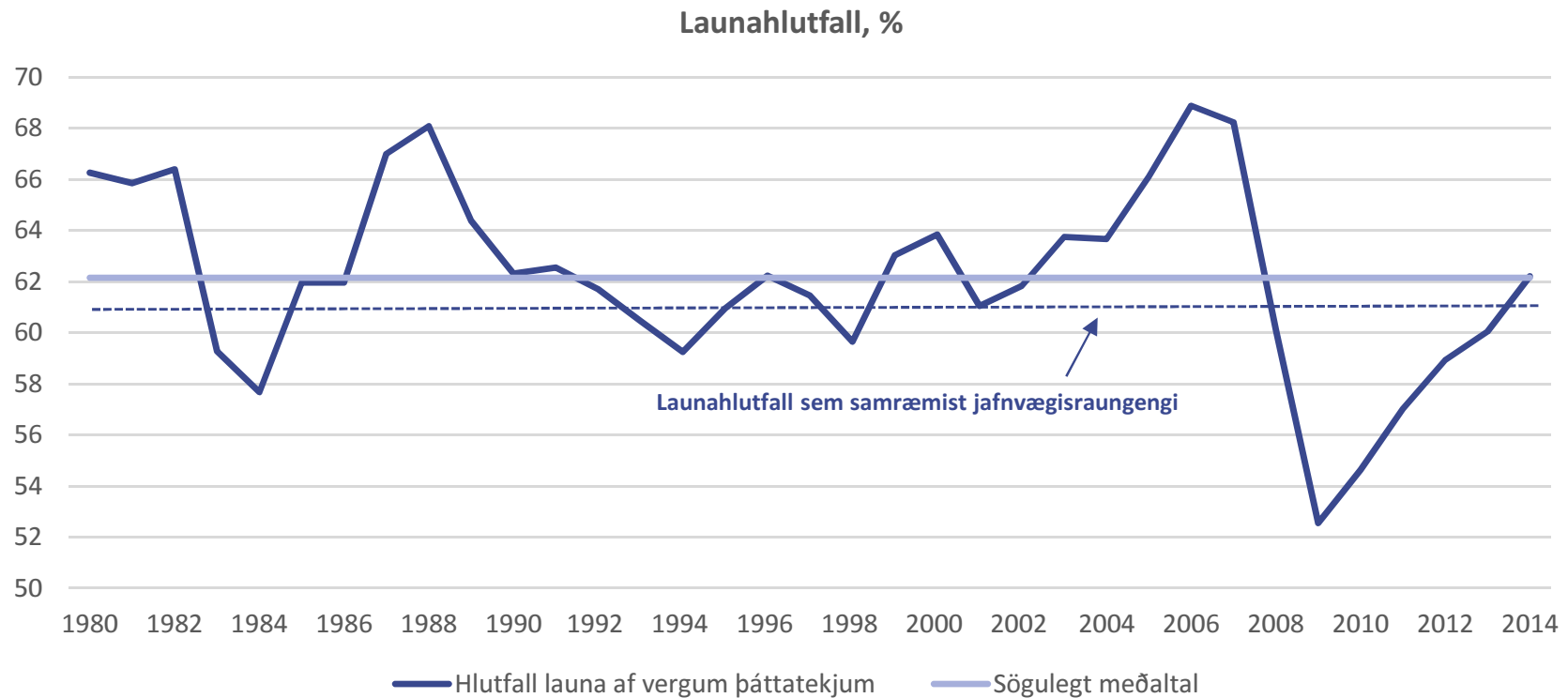

Ósjálfbær styrking raungengis

- Styrking raungengis sem ekki byggist á aukinni framlegð útflutningsgreina leiðréttist að lokum með gengisfalli krónunnar.
- Gengisfellingar síðustu áratuga eru því afleiðingar slakrar hagstjórnar.

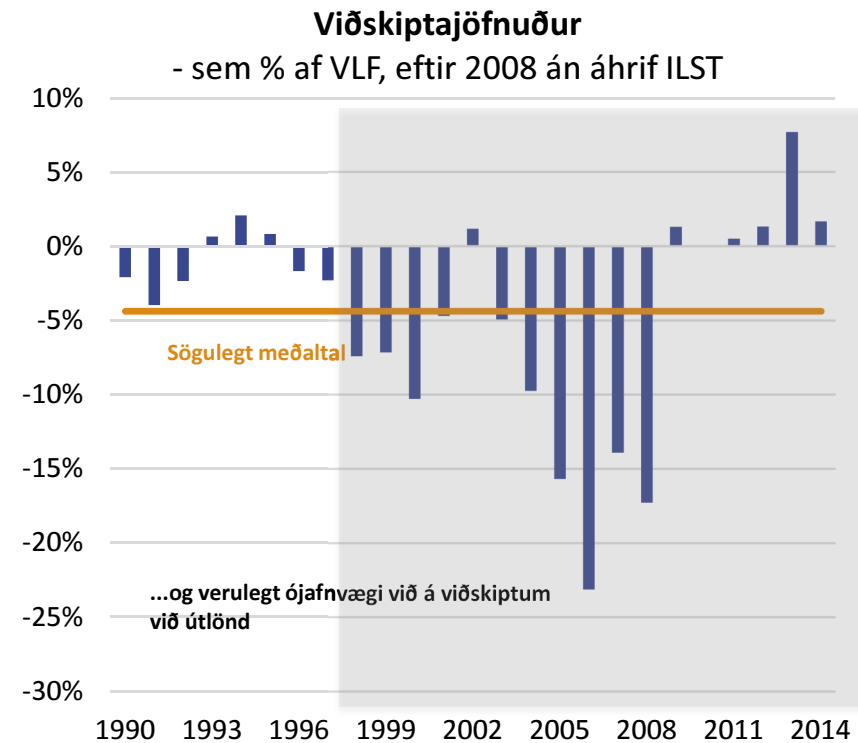
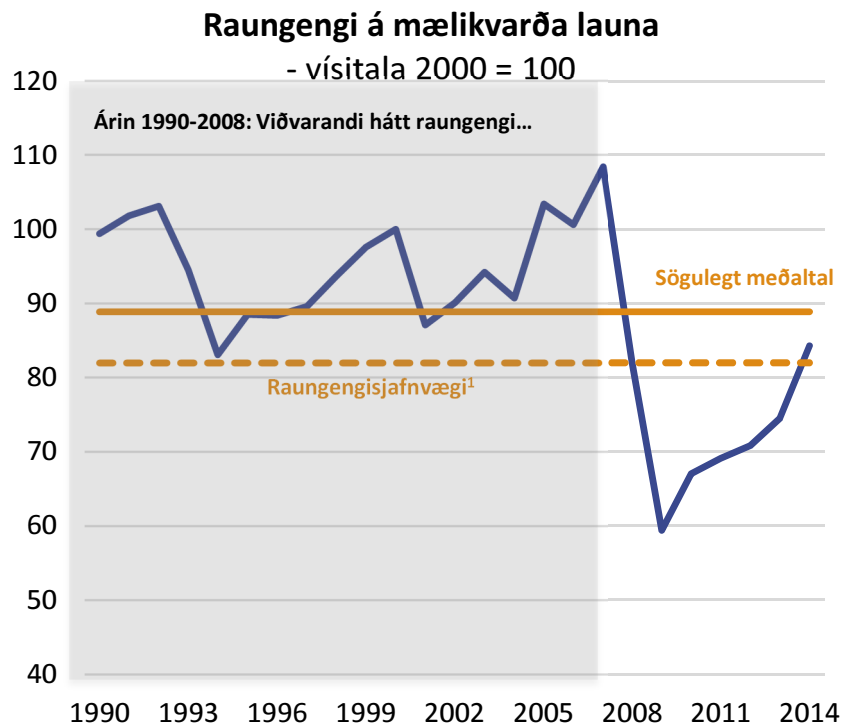
Sjálfbært launahlutfall?

Launahlutfallið féll verulega í kjölfar hrunsins en hefur samfara auknum umsvifum í hagkerfinu vaxið á ný og mælist í dag rétt yfir sögulegu meðaltali.

Árin fyrir hrun: Viðvarandi viðskiptahalli við sögulega hátt raungengi

Raungengi íslensku krónunnar síðastliðna áratugi samrýmdist ekki jafnvægisástandi. Var því haldið uppi með viðvarandi viðskiptahalla, að meðaltali 5% af VLF, fjármögnuðum að mestu með erlendum lántökum.

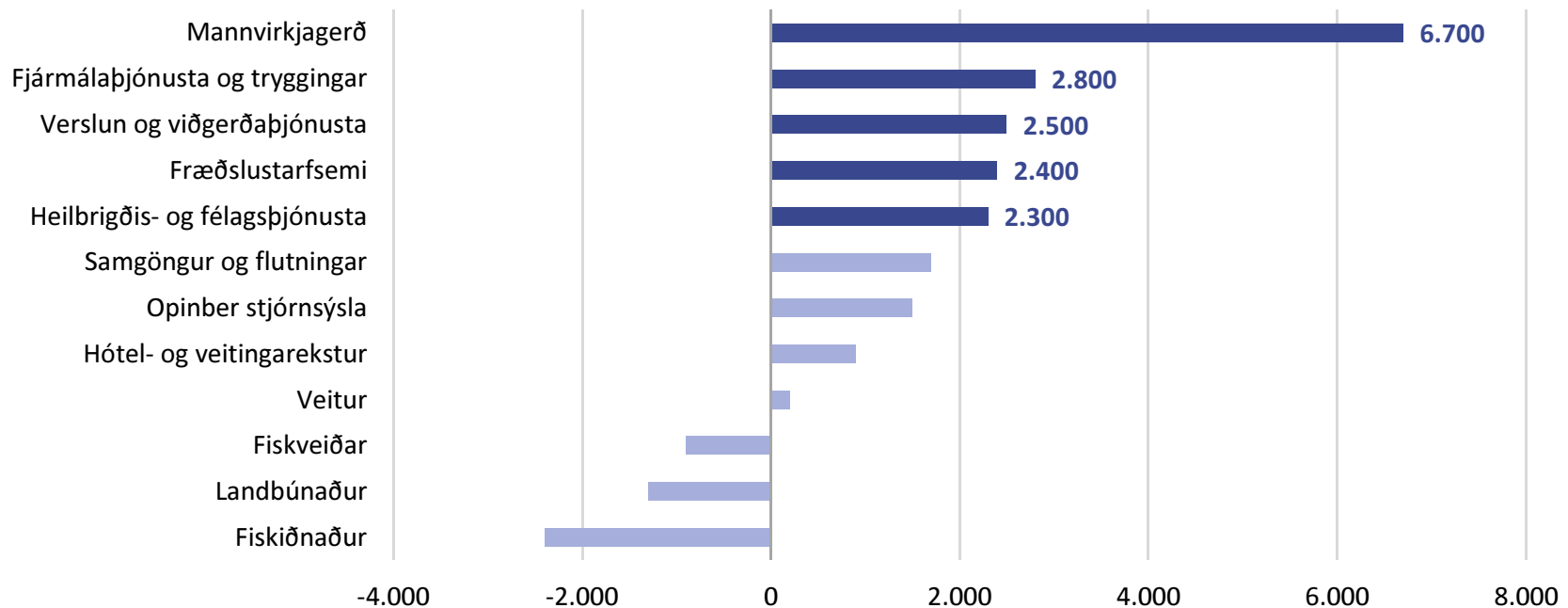

¹ Raungengi sem samræmist ytra jafnvægi

Fyrir hrun: Störfin sem sköpuðust voru einkum á innanlandsmarkaði

Sterkt raungengi færði framleiðsluþætti frá útflutningsgreinum til greina sem eingöngu starfa á innanlandsmarkaði

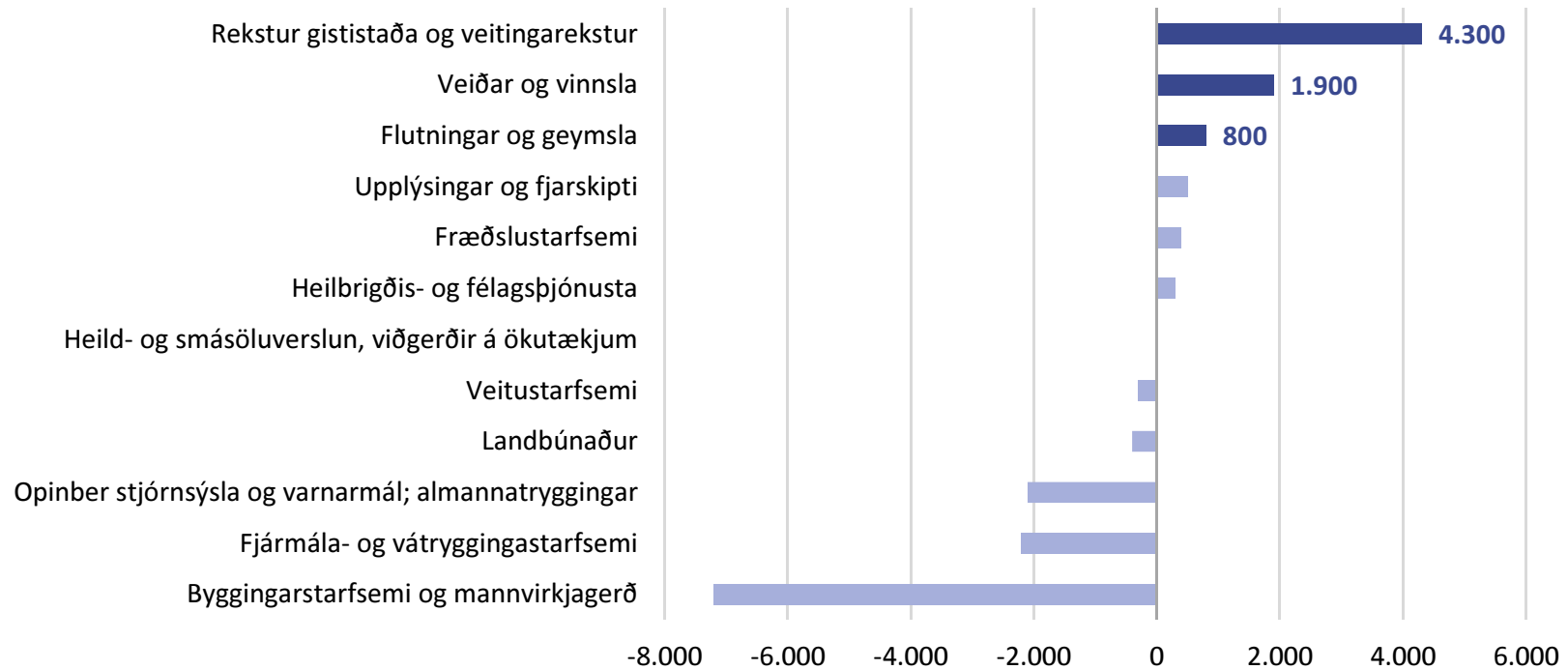
Breyting á fjölda starfandi eftir atvinnugreinum 2003-2008

Eftir hrun: Störf hafa skapast, einkum í útflutningsgreinum

Lækkun raungengis olli snarpri tilfærslu framleiðsluþátta til útflutningsgreina

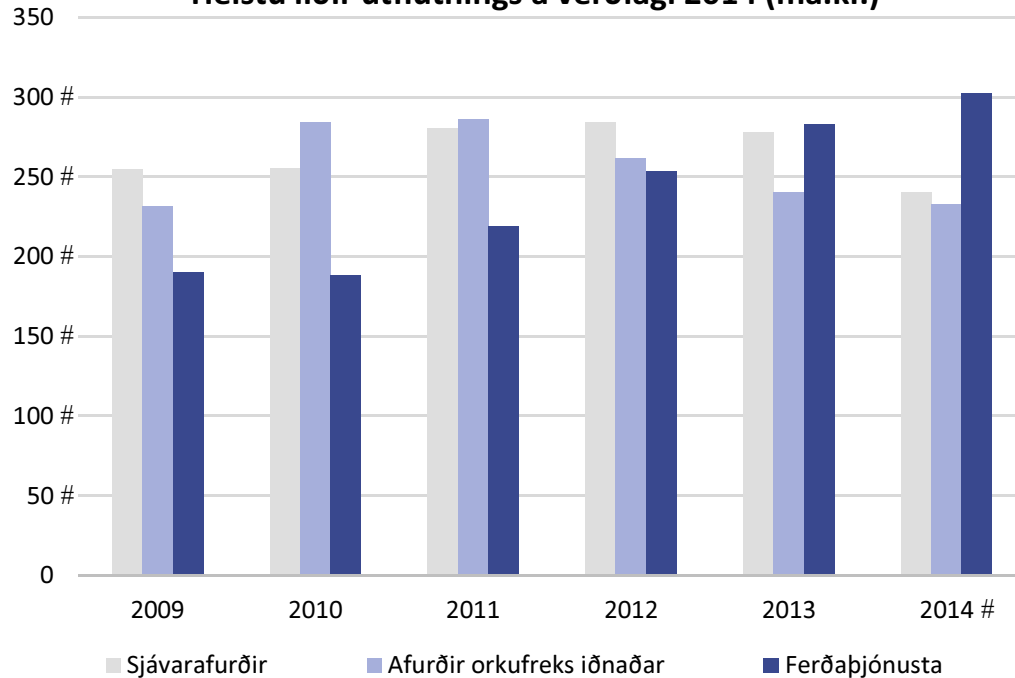
Breyting á fjölda starfandi eftir atvinnugreinum frá 2008 - 2014

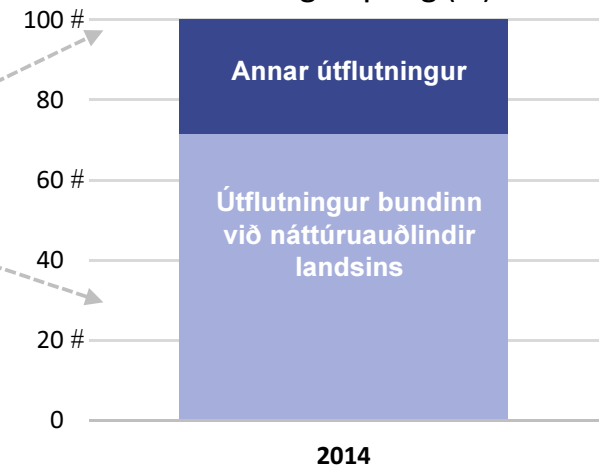
Væri fjölbreytnin meiri ef hagstjórnin hefði verið öðruvísi?

Útflutningur Íslendinga er að mestu bundinn við náttúruauðlindir landsins. Fjölbreyttur útflutningsiðnaður mun ekki dafna hér á landi nema stöðugt rekstrarumhverfi sé tryggt til langs tíma.

Helstu liðir útflutnings á verðlagi 2014 (ma.kr.)

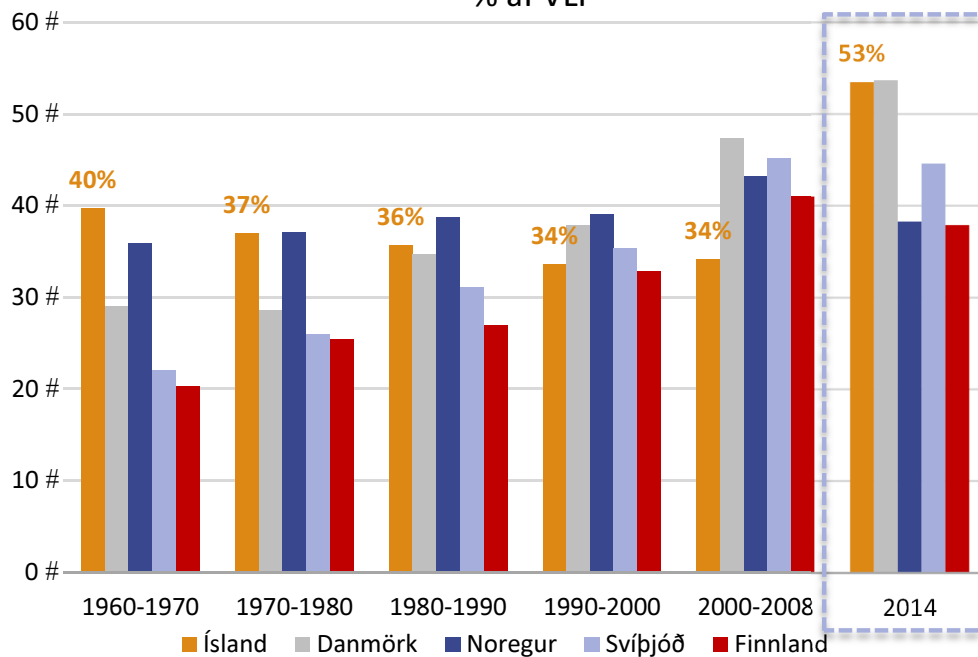
Útflutningur
- hlutfallsleg skipting (%)

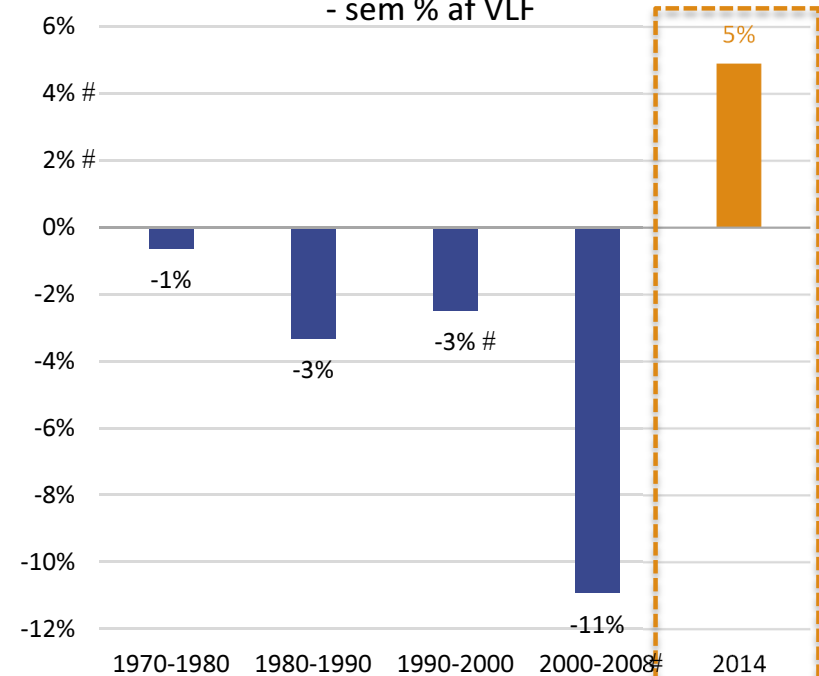
Mikilvægi þess að verja útflutningsgreinar

Sjálfbært raungengi ver útflutningsgreina og kemur í veg fyrir erlenda skuldaföfnun. Síðustu áratugina hefur útflutningurinn að meðaltali ekki staðið undir innflutningi – þar til fyrst nú

Norðurlöndin: Útflutningur vöru og þjónustu
- % af VLF

Viðskiptajöfnuður á Íslandi
- sem % af VLF

Höfum við lært af reynslu fyrri tíma?

Markmið: Aðilar vinnumarkaðar hagi launahækkunum þannig að þær séu í samræmi við framleiðnivöxt hagkerfisins.

Reynslan: Launahækkanir umfram framleiðnivöxt skila sér í verðbólgu. Við því þarf Seðlabankinn að bregðast með hækkun vaxta.

PENINGAMÁLASTJÓRN

Markmið: Peningastefnan og fjármál hins opinbera vinni saman að því ýmist að slá á þenslu eða örva efnahagslífið eftir því hvar það er stöð í hagsveiflunni.

Reynslan: Hið opinbera eykur umsvif sín ítrekað á þenslutímum og vinnur þannig gegn tilraunum Seðlabanka til að halda aftur af verðbólgu.

VINNUMARKAÐUR

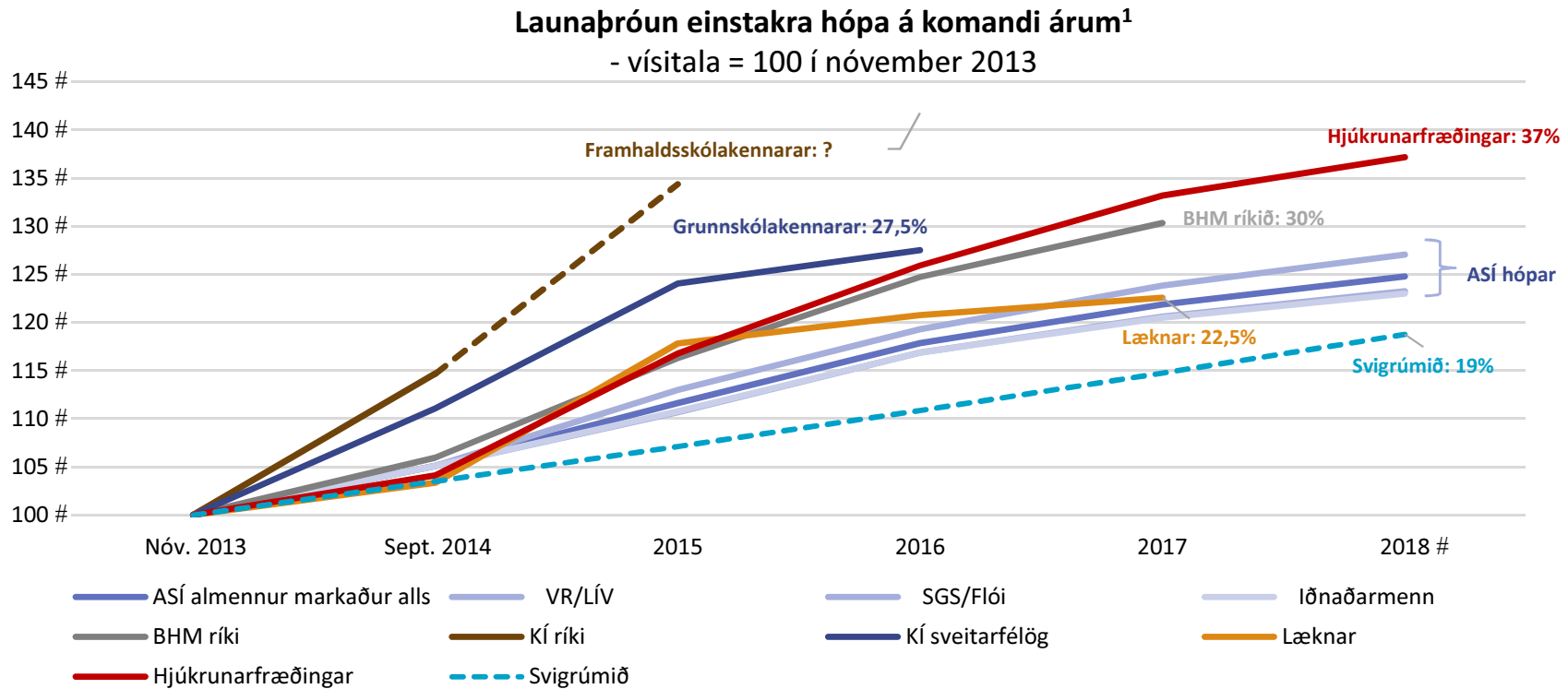
FJÁRMÁLASTJÓRN

Markmið: Hið opinbera og almennur vinnumarkaður samræmi launahækkanir.

Reynslan: Skortur á heildstæðri launastefnu hefur valdið togstreitu milli launafólks á almennum og opinberum vinnumarkaði. Hvor hópur reynir að tryggja sinn hluta af kökunni og samkeppni þeirra þrýstir launum upp meira en tilefni eru til m.v. undirliggjandi hagstærðir.

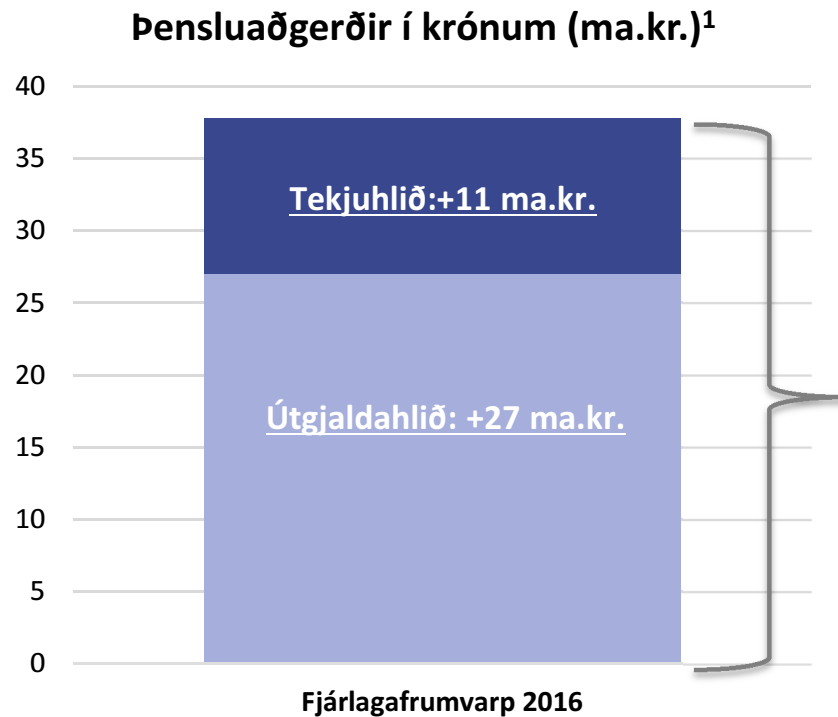
1. Vinnumarkaðurinn hefur misst tökin

Samningsbundnar hækkanir á undanförunum misserum hafa verið langt umfram gefið svigrúm sem Seðlabankinn boðaði.

¹ Launavísitölur frá Hagstofu og fjármálaráðuneyti 2013-2014 og framreikningur með niðurstöðu þegar gerðra kjarasamninga og gerðardóms BHM og Fih

2. Fjárlagafrumvarp 2016 er þensluhvetjandi

Þensluáhrif frumvarpsins: +38 ma.kr.

1) Kerfisbreytingar á tekjuhlið: +11 ma.kr.

- Lækkun á tekjuskatti einstaklinga
- Niðurfelling tolla
- Aðrir þættir

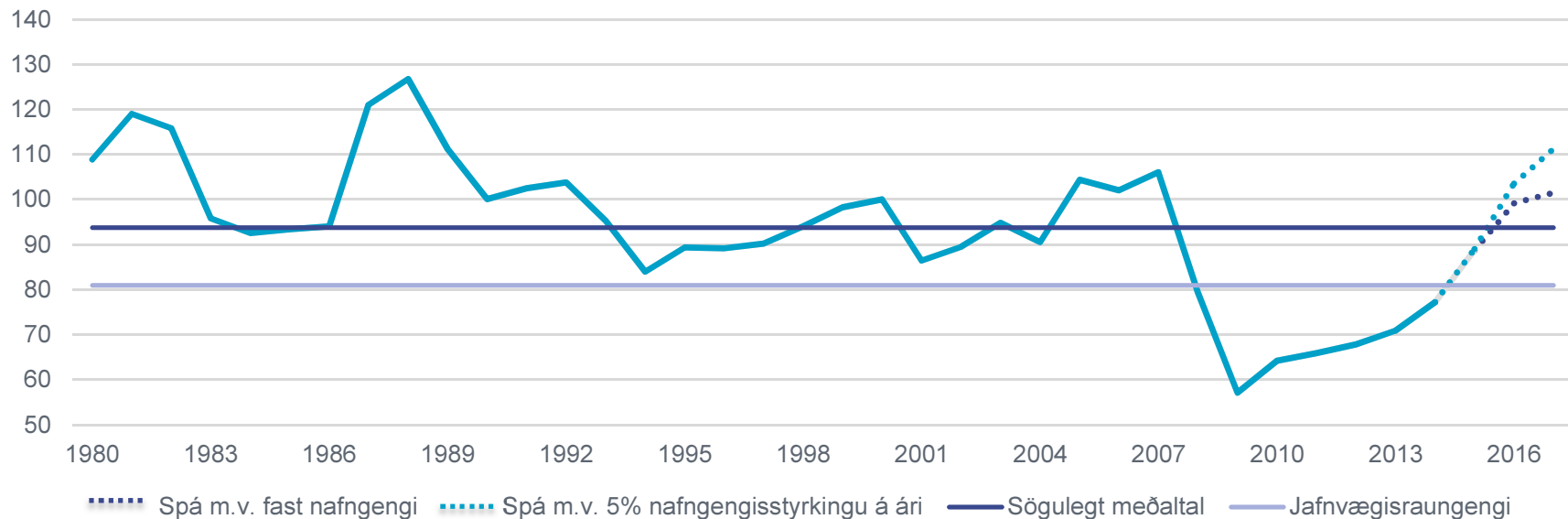
2) Aukning útgjalda: +27 ma.kr.

- Ríkisútgjöld að frádregnum fjármagnskostnaði, atvinnuleysistryggingasjóði og aðra óreglulega liði
- Aukningu útgjalda má að mestu rekja til aukins launakostnaðar

Óhjákvæmileg raungengisstyrking framundan: Mun staðan svipa til 2007?

Raungengisstyrking gæti orðið allt að 20% á næstu tveimur árum. Ef fram fer sem horfir mun raungengisstaðan áður en langt um líður svipa til þess sem mældist hér á þensluárunum.

Raungengi á grundvelli launa, m.v. launaþróun BHM samningsins
vísitala, 2000=100

Hvað getum við gert?

Umbætur á öllum vígstöðum

- 1. Rót vandans liggur hjá vinnumarkaði.** Umsamdar launahækkningar eru langt umfram svigrúm atvinnulífsins. Slíkar launahækkningar munu leiða til ósjálfbærrar raungengisstyrkingar áður en langt um líður sem grefur undan samkeppnisstöðu útflutningsgreina. **Heildstæð endurskoðun þarf að eiga sér stað á vinnumarkaðsmódelinu.**
- 2. Það þarf að herða tókin á fjármálastefnu hins opinbera.** Aðhaldsleysi hjá hinu opinbera á þensluárum er áhyggjuefni. Takmarka þarf útgjaldavöxt hins opinbera á komandi árum. Frumvarp til laga um opinbera fjármál er **mikilvægt skref** í þá átt.
- 3. Seðlabankinn er enn aftur skilinn einn eftir** í baráttunni um verðstöðugleika. Þrátt fyrir að mikilvægar umbætur hafi átt sér stað á peningastefnunni eftir hrun er þörf á frekari umbótum til að skerpa stjórnþæki Seðlabankans. **„Verðbólgaþæmi þús þús“** felst í því að Seðlabankinn horfi í auknum mæli til þróunar raungengis og hafi heimild til að beita sér gegn ósjálfbærri hækkun raungengis. Þannig er unnt að sporna gegn verulegu ytra ójafnvægi sem leiðréttist að lokum með gengisfalli krónunnar.

VIÐSKIPTARÁÐ ÍSLANDS